

การพัฒนาผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด

DEVELOPMENT OF FRIED FOOD DIPPING SAUCE PRODUCT

ศศิอาภา บุญคง* ข่ายทอง ชุนหสุวรรณ และบุษกร สุทธิประภา

Sasiapa Boonkong*, Khaithong Chunhasuwan and Bussakorn Sutthiprapa

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการผลิตน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด พัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด และศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด พบว่า การผลิตน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดมีลักษณะของเหลวข้นสีแดง มีตะกอน โดยน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดให้พลังงาน 234.64 กิโลแคลอรีต่อ 100 กรัม ซึ่งจากการทดสอบทางประสาทสัมผัสแบบ 9-point hedonic scale กับผู้ทดสอบชิมจำนวน 100 คน พบว่า ผู้บริโภคให้คะแนนความชอบโดยรวมในระดับความชอบเล็กน้อย ($\bar{X}$ = 6.14, SD = 1.95) สำหรับการเก็บรักษาน้ำจิ้มในขวดแก้วสามารถเก็บรักษาได้นาน 5 เดือน โดยมีปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด ยีสต์และรา เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของน้ำจิ้ม

คำสำคัญ: พัฒนาผลิตภัณฑ์ น้ำจิ้ม น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดกรอบ

Abstract

The objectives of this study were to examine the production process and develop a fried food dipping sauce, to design product packaging, and to determine the product's shelf life. The result shown that fried food dipping sauce is characterized by a red, thick liquid with sediment. The sauce provides 234.64 kcal/100g. Sensory evaluation of fried food dipping sauce on 9 - point hedonic scale by 100 consumers showed a low overall preference for the fried food dipping sauce ($\bar{X}$ = 6.14, SD = 1.95). The sauce stored in a glass bottle can be kept for 5 months, showed microbiological values within the microbiological criteria for sauces.

Keywords: Product, Sauce, Fried food dipping sauce

คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600

Faculty of Science and Technology, Dhonburi Rajabhat University, Thonburi District, Bangkok 10600

*corresponding author e-mail: sasiapa.b@dru.ac.th

Received: 20 April 2021; Revised: 16 June 2021; Accepted: 1 July 2021

DOI: <https://doi.org/10.14456/lsej.2022.1>

บทนำ

ชุมชนกัญจิณเป็นชุมชนเก่าแก่ในเขตธนบุรีที่มีประวัติศาสตร์สำคัญ ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของคนเชื้อสายโปรตุเกสมายาวนาน ทำให้ชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว วิธีการดำรงชีวิตของคนในชุมชน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก่อให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับอาหารที่สั่งสมและถ่ายทอดมานาน

น้ำจิ้มเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกับซอส ซึ่งหมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเหลว ชัน หรือแห้ง อาจเป็นเนื้อเดียวกันหรือไม่ก็ได้ และใช้เป็นเครื่องปรุงรส ได้แก่ ซอสชนิดต่าง ๆ เต้าเจี้ยว และน้ำจิ้มชนิดต่าง ๆ (Ministry of Public Health, 2000) นิยมรับประทานอาหารพร้อมกับอาหารทอดกรอบ อาทิ น้ำจิ้มไก่ น้ำจิ้มหมู เป็นต้น ซึ่งน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดกรอบมีลักษณะคล้ายกับน้ำจิ้มไก่ ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนของน้ำจิ้มไก่ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการนำพริกชี้ฟ้าแดงสดหรือดอง พริกชี้ฟ้าแดงสดสับหรืออบด กระเทียมสดหรือกระเทียมดองสับหรืออบด เติมเครื่องปรุงรส เช่น น้ำตาลเกลือ น้ำส้มสายชู ผสมให้เข้ากัน อาจเติมส่วนประกอบอื่น เช่น สารเพิ่มความข้นหนืด เช่น กรดซิทริก สเตบิลไลเซอร์ เช่น กัม แป้งดัดแปร ให้ความร้อนจนมีความข้นตามต้องการ (Thai Industrial Standards Institute, 2013)

น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดของชุมชนกัญจิณมีส่วนผสมของพริกชี้ฟ้า น้ำส้มสายชู และน้ำตาลทรายแดง เป็นส่วนผสมหลัก เช่นเดียวกับอาหารโปรตุเกสที่มักใช้น้ำส้มสายชูเป็นส่วนประกอบอาหาร น้ำจิ้มสามารถวางเก็บไว้ด้านนอกได้เป็นระยะเวลานานโดยไม่ต้องแช่เย็นและไม่มีการเติมสารกันเสีย ทำให้มีความแตกต่างจากน้ำจิ้มในครัวเรือนทั่วไปที่มักจะมีการเตรียมหรือปรุงเพื่อบริโภคกันมือต่อมือนอกเว้นการผลิตในระดับอุตสาหกรรม จึงเป็นภูมิปัญญาด้านอาหารในการแปรรูปและการถนอมอาหาร ซึ่งสามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยการผสมผสานกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีทางอาหาร เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน ตลอดจนการสืบทอดและพัฒนาอาหารให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค มีคุณภาพมาตรฐานที่ดีและความปลอดภัยต่อการบริโภค สำหรับการผลิตน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดกรอบจำเป็นต้องมีการควบคุมวัตถุดิบ กระบวนการผลิตที่ถูกสุขลักษณะ และการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจากการสำรวจผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มไก่ที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ชอบน้ำจิ้มไก่ที่มีระดับความเผ็ดปานกลาง ความหวานปานกลาง ผลิตภัณฑ์ควรมีสีแดงอมส้ม มีเนื้อพริกกระจายอย่างสม่ำเสมอ และมีลักษณะค่อนข้างข้น (Saiwarun, 1999) และจากการทดสอบทางประสาทสัมผัสเชิงพรรณนาของตัวอย่างน้ำจิ้มไก่ จำนวน 10 ตัวอย่าง พบว่า ลักษณะความเผ็ดที่พบในตัวอย่างมีความแตกต่างกัน และนำข้อมูลที่ได้มาจัดกลุ่มตัวแปรด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis; PCA) ร่วมกับการวิเคราะห์การจัดกลุ่ม (cluster analysis) พบว่า องค์ประกอบหลักด้านความเผ็ดโดยรวม และปัจจัยด้านอัตราการลดระดับความเผ็ดใช้ในการอธิบายการจัดกลุ่มความเผ็ดได้ 4 รูปแบบ คือ 1) ความเผ็ดน้อยมีอัตราการเกิดความเผ็ดและการลดระดับความเผ็ด

ค่อนข้างช้า 2) ความเผ็ดปานกลาง มีอัตราการเกิดความเผ็ดและการลดระดับความเผ็ดปานกลาง 3) ความเผ็ดปานกลาง มีอัตราการเกิดความเผ็ดปานกลาง และการลดระดับความเผ็ดสูงกว่าในความเผ็ดปานกลาง 4) ความเผ็ดสูงที่สุด และตกค้างยาวนานที่สุด (Panat et al., 2008a) และสามารถจำแนกคุณลักษณะที่พบในตัวอย่างน้ำจิ้มไก่ได้ทั้งหมด 34 ลักษณะ ประกอบด้วย ลักษณะปรากฏ กลิ่น กลิ่นรส รสชาติ ความรู้สึก เนื้อสัมผัส และสิ่งตกค้าง (Panat et al., 2008b) และจากการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค น้ำจิ้มสำเร็จรูปบรรจุขวดกรณีศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้บริโภครับประทานน้ำจิ้มสำเร็จรูปบรรจุขวดสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยการบริโภคน้ำจิ้มขวดเล็ก ซึ่งบริโภคน้ำจิ้มคู่กับเนื้อหมู และเลือกซื้อน้ำจิ้มพันท้ายนรสิงห์ รองลงมา คือ ยี่ห้อนีโอสุกี้ นอกจากนี้ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเรื่องผลิตภัณฑ์มากที่สุด รองลงมา คือ ด้านสถานที่จัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านราคาตามลำดับ ซึ่งด้านผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ความสะอาด รองลงมา คือ ด้านรสชาติ ตามลำดับ (Teeravut, 2011) นอกจากนี้จากการศึกษาการlovakด้วยน้ำร้อนและอายุการเก็บรักษาน้ำจิ้มจากพริกขี้หนูสวน ซึ่งการlovakพริกด้วยน้ำร้อนที่อุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส นาน 1-2 นาที และไม่ผ่านการlovakน้ำร้อนมาต้องในสารละลายน้ำส้มสายชู (น้ำส้มสายชูต่อน้ำอัตรา 4: 1) นำพริกมาผลิตน้ำจิ้มมรดกโดยมีส่วนผสม น้ำสะอาด น้ำส้มสายชู ผลพริกขี้หนูสวนสีเขียว กระเทียม น้ำตาล เกลือป่น รากผักชี และแป้งคัดแปร ร้อยละ 20, 10, 40.20, 12.10, 12.10, 10.10, 4.00, 0.40 และ 1.00 ตามลำดับ จากนั้นบรรจุในขวดแก้วฝาเกลียวและเก็บที่อุณหภูมิ 25 องศาเซลเซียส นาน 6 เดือน ซึ่งพริกที่ไม่ผ่านการlovakสามารถคงสีเขียวของน้ำจิ้มได้ และเมื่อเก็บรักษานานขึ้นสามารถคงสีเขียวของน้ำจิ้มได้ ส่วนการเก็บรักษาเดือนที่ 6 สีของพริกมีสีเขียวซีดจางลง แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงค่าความชื้น ส่วนค่า Water activity มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย (Hemathulin & Techawongstien, 2014)

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษากระบวนการผลิต และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับของทอด เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อยอดผลิตเพิ่มรายได้ให้แก่ประชากรในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษากระบวนการผลิตน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด มีขั้นตอนดังนี้

การสังเกตการณ์และแบบบันทึกการสนทนาแบบไม่เป็นทางการของปราชญ์ชาวบ้านตัวแทนประชากรในชุมชน และนักศึกษา ลงพื้นที่ จดบันทึก และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ผลิตทำน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด และขออนุญาตถ่ายภาพนิ่ง การบันทึกเทปเสียงและ/หรือภาพเคลื่อนไหวในขณะที่พูดคุยแบบไม่เป็นทางการ และนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เนื้อหาความสอดคล้องของเนื้อหาหลักที่ตรงกัน (common themes) ด้วยตนเอง

2. การพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดกรอบ

การพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์จะเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกับผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชน ภูมิเงิน ผู้ผลิต และนักศึกษา รวมจำนวน 10 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเพื่อใช้ในการวางแผนเพื่อนำมาพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดเป็นการส่งเสริมผู้ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) และแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

3. การศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด การวิเคราะห์คุณภาพทางด้านกายภาพ เคมี และจุลินทรีย์ และการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส แบบ 9 points Hedonics scale สำหรับการวิเคราะห์ทางด้านกายภาพ เคมี และจุลินทรีย์ โดยนำผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มมาเก็บรักษาโดยบรรจุในขวดแก้ว อุนหนุมิ 30 องศาเซลเซียส โดยนำตัวอย่างทดสอบทุก 1 เดือน ทำการวิเคราะห์คุณภาพอาหารอ้างอิงตามประกาศกระทรวงสาธารณสุขของผลิตภัณฑ์ขอสในภาชนะปิดสนิท (ฉบับที่ 200) พ.ศ. 2543 และประกาศกระทรวงสาธารณสุขเรื่อง มาตรฐานอาหารด้านจุลินทรีย์ที่ทำให้เกิดโรค (ฉบับที่ 364) พ.ศ. 2556 ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ ได้แก่ ปริมาณความชื้น โปรตีน ไขมัน คาร์โบไฮเดรต และพลังงาน (AOAC 2000) โดยห้องปฏิบัติการศูนย์บริการประกันคุณภาพอาหาร (FQA) สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.2 การวิเคราะห์คุณภาพทางด้านเคมี กายภาพ ได้แก่ ค่า pH, ปริมาณตะกั่ว (Lead) และสีคาร์โมอิซิน (Carmoisine) หรือ อะโซรูบิน (Azorubine) ซึ่งสีคาร์โมอิซินเป็นสารสีแดง เลขดัชนี 14720 ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 66 (พ.ศ. 2525) สามารถใช้สีคาร์โมอิซินผสมอาหารได้ไม่เกิน 100 มิลลิกรัม ต่อ ปริมาณอาหาร 1 กิโลกรัม โดยห้องปฏิบัติการศูนย์บริการประกันคุณภาพอาหาร (FQA) สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.3 การวิเคราะห์คุณภาพทางด้านจุลินทรีย์ ได้แก่ จำนวนจุลินทรีย์ทั้งหมด จำนวนยีสต์ และรา เชื้อเอสเชอริเชียร์คอล์ เชื้อคลอสทริเดียม เพอร์ฟริงเจนส์ เชื้อแบซิลลัสซีเรียส เชื้อสแตฟิโลค็อกคัส ออเรียส และเชื้อแซลมอนเนลลา (FDA BAM Online) โดยห้องปฏิบัติการศูนย์บริการประกันคุณภาพอาหาร (FQA) สถาบันคั้นคว่ำและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.4 การทดสอบการยอมรับของผู้บริโภคเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริโภคและการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัส โดยข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม และพฤติกรรมการบริโภควิเคราะห์ค่าความถี่ และร้อยละ ส่วนปัจจัยในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดกรอบ วิเคราะห์แบบ Multiple Response สำหรับการประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสด้วยวิธีการทดสอบการยอมรับ (Acceptance test) ของผู้ทดสอบชิม โดยการให้คะแนนความชอบ 1 ถึง 9 (9 points Hedonics scale) โดย 1 = ไม่ชอบมากที่สุด และ 9 = ชอบมากที่สุด นำตัวอย่างที่ผลิตน้ำจิ้มตาม

กรรมวิธีการผลิต ดังภาพที่ 1 (Figure 1) ตามสูตรของคุณยายฉ้วน สกุลทองดังตารางที่ 1 (Table 1) ซึ่งทดสอบการยอมรับของผู้บริโภค ในด้านสี ลักษณะปรากฏ กลิ่น รสชาติ ความหนืด และ ความชอบโดยรวม กับผู้บริโภค จำนวน 100 คน โดยใช้ทฤษฎีความน่าจะเป็นแบบสุ่มตัวอย่างโดยใช้ความ สะดวก (convenience sampling) โดยการวางแผนการทดลองแบบบล็อกสุ่มสมบูรณ์ (Randomized Complete Block Design; RCBD) การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทำได้โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการทดลอง ไปวิเคราะห์ค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

Figure 1 Flow chart of fried food dipping sauce processing

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติทางด้านประสาทสัมผัสต่อการยอมรับของผลิตภัณฑ์น้ำจิ้ม สำหรับอาหารทอดกรอบมีการวางแผนการทดลองแบบบล็อกสุ่มสมบูรณ์ (Randomized Complete Block Design; RCBD) นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปวิเคราะห์ค่า t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS

Table 1 Formulation of fried food dipping sauce prototype.

Ingredient	Content (%)
Red chilli	11.1
Brown sugar	44.2
Vinegar	31.0
Fish sauce	8.1
Salt	5.2
Water	0.4

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษากระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด

จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในชุมชน ทำให้คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ การผลิตน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดของชุมชนมีลักษณะเช่นเดียวกับน้ำจิ้มไก่ มีส่วนประกอบของพริกชี้ฟ้า น้ำส้มสายชู น้ำตาลทรายแดง น้ำปลา และน้ำ

กระบวนการผลิตน้ำจิ้มเริ่มจากการนำพริกชี้ฟ้าแดงปั่นกับน้ำแล้วพักไว้ จากนั้นนำน้ำตาลทราย น้ำส้มสายชู เคี่ยวด้วยไฟปานกลางให้เข้ากันเติมเกลือ น้ำปลา และเติมน้ำจิ้ม นาน 40-45 นาที จนกระทั่งน้ำจิ้ม มีความเหนียวสามารถเกาะติดอาหารได้ และมีรสชาติหวานอมเปรี้ยว จากนั้นการเก็บรักษาของน้ำจิ้มเดิมจะใช้บรรจุในภาชนะที่ปิดสนิท จากนั้นนำขวดมาผ่านความร้อน แล้วนำน้ำจิ้มที่ได้บรรจุขวด สามารถเก็บรักษาได้ระยะเวลานาน ดังภาพที่ 2 (Figure 2)

Figure 2 The fried food dipping sauce of traditional processing.

จึงมีการปรับปรุงกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้น้ำจิ้มที่มีคุณภาพ ตั้งการคัดเลือกวัตถุดิบ การผลิต และการบรรจุ ให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล โดยวัตถุดิบจำพวกของสดมีคัดเลือกวัตถุดิบที่สดใหม่ และวัตถุดิบที่ประเภทเครื่องปรุงให้ซื้อจากสินค้าที่ได้มาตรฐาน และการผลิตมีการปรับปรุงให้มีการจับเวลา การชั่งตวง อุณหภูมิ และระยะเวลา โดยการควบคุมอุณหภูมิในการฆ่าเชื้อ 80 ± 2 องศาเซลเซียส นาน 40-45 นาที นอกจากนี้การบรรจุมีการปรับปรุงให้มีการลวกขวดเพื่อฆ่าเชื้อก่อนการบรรจุแทนการฆ่าเชื้อโดยการนำขวดไปให้ความร้อนบริเวณผิวหน้าเตาถ่าน ตลอดจนการวิเคราะห์คุณภาพและอายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด ตลอดจนความปลอดภัยของผู้บริโภค ดังภาพที่ 3 (Figure 3) ซึ่งน้ำจิ้มสามารถนำมารับประทานคู่กับอาหารทอด เช่น หมูบะช่อ ไช้เจียว เป็นต้น นอกจากนี้ยังสามารถนำน้ำจิ้มมาประยุกต์ใช้การยำ เช่น ยำใหญ่ ได้อีกด้วย

Figure 3 The fried food dipping sauce of process improvement

2. ผลการพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดกรอบ

การระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด พบว่า ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดกรอบจะบรรจุใส่ขวดแก้วฝาสีดำ ขนาดประมาณ 200 กรัม เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถซื้อไปรับประทานหรือซื้อเป็นของฝากได้ และขวดลักษณะคล้ายขวดแยมขนาดเล็ก เพื่อสะดวกในการในการพกพา ดังภาพที่ 4 (Figure 4) ส่วนสัญลักษณ์ที่สามารถนำมาใช้บนฉลากบรรจุภัณฑ์ เช่น โบสถ์ชางตาคูร์ส และโกโปรตุเกส เป็นต้น

Figure 4 Type of fried food dipping sauce packaging.

สำหรับการออกแบบตัวอักษรเพื่อการออกแบบฉลาก จำนวน 4 แบบ และการคัดเลือกแบบตัวอักษรของผู้บริโภคและตัวแทนชุมชน พบว่า แบบที่ 2 ให้การยอมรับมากที่สุดดังภาพที่ 5 (Figure 5)

น้ำจิ้มอาหารทอดกรอบ
Traditional Thai Dipping Sauce

Figure 5 Fonts of fried food dipping sauce product packaging design for type 2

จากนั้นนำตัวอักษรแบบที่ 2 มาพัฒนาต่อเป็นฉลากของผลิตภัณฑ์จำนวน 4 แบบ แล้วนำไปสอบถามผู้ผลิต ซึ่งเลือกรูปแบบในการออกแบบฉลาก 2 รูปแบบ ดังภาพที่ 6 (Figure 6) จากการสอบถามตัวแทนชุมชน ผู้ประกอบธุรกิจอาหาร ผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารในชุมชน ประชาชนชุมชนฯ จำนวน 100 คน พบว่าเลือกรูปแบบฉลากแบบที่ 1

Figure 6 Food labels of fried food dipping sauce product.

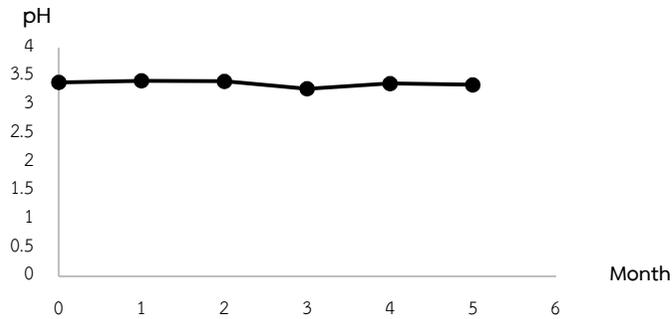
3. ผลการศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด

การศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด โดยการวิเคราะห์คุณค่าทางโภชนาการ พบว่า ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด 100 กรัม ให้พลังงาน 234.64 กิโลแคลอรี โดยพลังงานส่วนใหญ่ได้รับจากคาร์โบไฮเดรตร้อยละ 58.26 ดังตารางที่ 2 (Table 2)

Table 2 Nutritional Value of fried food dipping sauce product.

Nutrient	Content (%)
Moisture	39.11
Protein	0.40
Fat	0.00
Ash	2.23
Total Carbohydrate	58.26
Total calories (Kcal/100 g)	234.64

การวิเคราะห์คุณภาพทางด้านเคมีและกายภาพของผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด พบว่า น้ำจิ้มมีลักษณะของเหลวข้นสีแดง มีตะกอน และไม่ตรวจพบสีคาริโมอิจินกรอบมีปริมาณสุทธิ 220.20-222.84 กรัม เมื่อเก็บรักษาผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหาร นาน 5 เดือน ที่อุณหภูมิ 30 องศาเซลเซียส มีค่าความเป็นกรด-ด่าง (ค่า pH) เท่ากับ 3.29 – 3.42 และมีตะกั่วน้อยกว่า 0.10 มิลลิกรัมต่อกิโลกรัม และเป็นไปตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ -355) พ.ศ. 2556 เรื่อง อาหารในภาชนะบรรจุที่ปิดสนิท ทำให้สามารถเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพต่อผู้บริโภค ดังภาพที่ 7 (Figure 7)

Figure 7 pH value of fried food dipping sauce product during storage at 30°C

การวิเคราะห์คุณภาพทางด้านจุลินทรีย์ของผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด เก็บรักษาที่อุณหภูมิ 30 องศาเซลเซียส พบว่า มีปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด ยีสต์และรา เชื้อแบซิลลัสซีเรียส และเชื้อคลอสทริเดียม เพอร์ฟริงเจนส์ เท่ากับน้อยกว่า 10 cfu/g ส่วนเชื้อเอสเชอริเชียร์คอล์ เท่ากับน้อยกว่า 3 MPN/g แต่ไม่พบเชื้อแซลโมเนลลาและเชื้อสแตฟีโลค็อกคัส ออเรียส ดังตารางที่ 3 (Table 3)

Table 3 The microbiological properties of fried food dipping sauce product during storage at 30°C

Microorganism	Number of microorganism					
	0 Month	1 Month	2 Month	3 Month	4 Month	5 Month
Aerobic Plate Count (cfu/g)	<10	<10	<10	<10	<10	<10
Yeast and Mold (cfu/g)	<10	<10	<10	<10	<10	<10
<i>Salmonella</i> spp. (25 g)	ND	ND	ND	ND	ND	ND
<i>Staphylococcus aureus</i> (0.1 g)	ND	ND	ND	ND	ND	ND
<i>Bacillus cereus</i> (cfu/g)	<10	<10	<10	<10	<10	<10
<i>Clostridium perfringens</i> (cfu/g)	<10	<10	<10	<10	<10	<10
<i>Escherichia coli</i> (MPN/g)	<3	<3	<3	<3	<3	<3

Remark ND = Not detected

ผลการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด จำนวน 100 คน พบว่า ผู้บริโภค เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 66.0) มากกว่าเพศชาย (ร้อยละ 34.0) ประมาณ 2 เท่า โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 64.0) และมีอาชีพเป็นนักเรียน/นักศึกษา (ร้อยละ 74) ซึ่งตัวแทนผู้บริโภคส่วนใหญ่รับประทานน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด (ร้อยละ 94) รับประทาน 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 52) และเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดจากร้านสะดวกซื้อ (ร้อยละ 30.3) มากที่สุด รองลงมาเป็นร้านทั่วไป (ร้อยละ 28.7) สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด ได้แก่ รสชาติ (ร้อยละ 59.0) รองลงมา คือ ตรายี่ห้อ (ร้อยละ 22.0) และราคา

(ร้อยละ 22.0) ตามลำดับ นอกจากนี้ตัวแทนผู้บริโภคนิยมเลือกซื้อผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด ขนาด 250 กรัม มากที่สุด รองลงมา คือ ขวดแก้ว ขนาด 220 กรัม ตามลำดับ ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด บรรจุขนาด 220 กรัม ควรีราคา 30 บาท ดังตารางที่ 4 (Table 4)

Table 4 Consumer consumption behavior of fried food dipping sauce product (n=100)

Consumer consumption behavior	n	%
Have you eaten fried food dipping sauce		
Yes	94	94.0
No	6	6.0
Frequency of eating a fried food dipping sauce product		
More than 4 times per week	9	9.0
3-4 times per week	16	16.0
1-2 times per week	52	52.0
Less than once per week	23	23.0
Place of purchase decisions for fried food dipping sauce product (Multiple Response)		
Convenience stores	57	30.3
Supermarket	40	21.3
General store	54	28.7
Fresh – food Market and woman hawker	30	16.0
Community product distribution center	4	2.1
Others	3	1.6
Reason for fried food dipping sauce purchase decision (Multiple Response)		
Good Taste	59	59.0
Brand	22	22.0
Price	22	22.0
Easy purchase	23	23.0
Nutrition value	19	19.0
Packaging	29	29.0
Easy to eat	25	25.0
Sanitation	21	21.0
Purchase decision of volume for fried food dipping sauce product (Multiple Response)		
220 g per glass bottle	42	36.2
250 g per glass bottle	60	51.7
330 g per glass bottle	10	8.6
780 g per glass bottle	4	3.4

Table 4 Consumer consumption behavior of fried food dipping sauce product (n=100)
(cont)

Consumer consumption behavior	n	%
Purchase decision of volume for fried food dipping sauce product		
(Multiple Response)		
220 g per glass bottle	42	36.2
250 g per glass bottle	60	51.7
330 g per glass bottle	10	8.6
780 g per glass bottle	4	3.4
Price of fried food dipping sauce product for 220 g/bottle		
25 Baht	40	40.0
30 Baht	52	52.0
35 Baht	8	8.0

การประเมินคุณภาพทางประสาทสัมผัสของผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด พบว่าผู้ทดสอบชิมให้การยอมรับที่ระดับที่ 1 ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด เดือนที่ 0 และที่ระดับที่ 2 ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด เดือนที่ 5 แตกต่างกันในด้านลักษณะปรากฏ ความหนืด และความชอบโดยรวม ($p < 0.05$) แต่ไม่มีความแตกต่างกันในด้านสี กลิ่น และรสชาติ ($p > 0.05$) ดังตารางที่ 5 (Table 5)

Table 5 Means of hedonic ratings for sensory attributes of fried food dipping sauce product

Sensory attributes	Treatment 1	Treatment 2
Color ^{ns}	6.83 ± 1.50	6.90 ± 1.62
Appearance	6.19 ± 1.49 ^b	6.58 ± 1.46 ^a
Flavor ^{ns}	4.78 ± 2.07	4.92 ± 2.05
Taste ^{ns}	5.14 ± 2.16	5.56 ± 2.20
Viscosity	5.19 ± 1.76 ^b	6.36 ± 1.56 ^a
Overall linking	5.74 ± 2.05 ^b	6.14 ± 1.95 ^a

Remark Treatment 1 fried food dipping sauce product at 0 months in storage

Treatment 2 fried food dipping sauce product at 5 months in storage

^{a-b} Mean within the same column with different letters are significantly different ($p < 0.05$)

ns (non – significant) indicate not significant differences ($p > 0.05$)

อภิปรายผล

การผลิตน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดของชุมชนกุฎีจีนมีกระบวนการผลิตเหมือนกับการผลิตน้ำจิ้มไก่ โดยใช้วัตถุดิบหลักคือ พริกชี้ฟ้าแดง น้ำตาล และน้ำส้มสายชู แต่จะแตกต่างกันที่น้ำจิ้มไก่ส่วนใหญ่ใช้น้ำตาลทราย ส่วนน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดจะใช้น้ำตาลทรายแดง ทำให้น้ำจิ้มมีสีเข้มกว่าการใช้น้ำตาลทราย น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดมีปริมาณพริกชี้ฟ้าแดงและน้ำตาลทรายแดง เท่ากับร้อยละ 11.1 และ 44.2 ซึ่งใกล้เคียงกับผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มไก่ที่มีปริมาณพริกชี้ฟ้าแดงและน้ำตาลทรายแดงเท่ากับร้อยละ 12.5 และ 45.1 ตามลำดับ สำหรับน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด (234.64 กิโลแคลอรี/100 กรัม) ให้พลังงานมากกว่าน้ำจิ้มไก่ (142.74 กิโลแคลอรี/100 กรัม) ประมาณ 1.6 เท่า (Noiduang & Wilepana, 2007) และการวิเคราะห์คุณภาพทางด้านจุลินทรีย์พบว่าปริมาณเชื้อจุลินทรีย์ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานเช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มไก่โดยใช้ผงเมือกแมงลักเป็นสารให้ความคงตัว (Noiduang & Wilepana, 2007)

สรุปผลการวิจัย

1. การผลิตน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดของชุมชนกุฎีจีนใช้อัตราส่วนของน้ำส้มสายชูต่อน้ำตาลทราย ประมาณ 1 ต่อ 1.4 นำมาเคี่ยวผสมแล้วเติมพริกชี้ฟ้าแดง น้ำปลา เกลือป่น และน้ำจุนกระทั่งได้ที่มีความหนืดเล็กน้อย สามารถเกาะกับอาหารได้ และรสชาติ 3 รส (เปรี้ยว หวาน เค็ม)
2. การพัฒนาและออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดกรอบ โดยใช้เป็นขวดแก้ว ขนาด 200 มิลลิลิตร โดยใช้ฉลากแบบที่ 2
3. การศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์น้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด โดยน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอดกรอบบรรจุในขวดแก้ว มีลักษณะของเหลวข้นสีแดง มีตะกอน ซึ่งน้ำจิ้มสำหรับอาหารทอด 100 กรัม ให้พลังงาน 234.64 กิโลแคลอรี และมีปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด แบคทีเรีย ยีสต์และรา เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของน้ำจิ้ม ส่วนพฤติกรรมของผู้บริโภคในการชิมน้ำจิ้ม จำนวน 100 คน ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อ 3 ลำดับแรก ได้แก่ รสชาติ ทรายห่อ และราคา ตามลำดับ และขนาดที่เลือกซื้อมากที่สุด คือ 250 กรัม รองลงมาคือ ขนาด 220 กรัม โดยมีคะแนนการยอมรับทางประสาทสัมผัสในด้านความชอบโดยรวมในระดับความชอบเล็กน้อย ($\bar{X}$ = 6.14, SD=1.95) ซึ่งสามารถเก็บรักษาได้นาน 5 เดือน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติที่สนับสนุนทุน ในการดำเนินงานวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีที่สนับสนุนเครื่องมือและสถานที่ทำงานวิจัย ชุมชนกุฎีจีนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนช่วยให้งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Hemathulin S, Techawongstien S. Effect of blanching in hot water and storage time on the color change of bird chilli (*Capsicum frutescens* Linn.) sauce. Khon Kaen Agriculture Journal 2014;42(3):760-764.
- Ministry of Public Health. Ministry of public health notification (No. 200) B.E. 2543. Re: Sauces in Sealed Containers. 2000. Available at: http://food.fda.moph.go.th/law/data/announ_moph/P200.pdf. Accessed November 25, 2020.
- Noiduang P, Wilepana N. Utilization of mucilage from hairy basil seed (*Ocimum canum* Sims) as a stabilizer in chicken dipping sauce. Journal of Food Technology, Siam University 2007;3(1):22-29.
- Panat C, Thongchai S, Chintana O. Classification of heat characteristics in Thai sweet chilli sauce in proceedings of 46th Kasetsart University Annual Conference: Agro-Industry. Bangkok: Kasetsart University; 2008a: 49-56.
- Panat C, Thongchai S, Chintana O. Sensory characteristics of Thai sweet chili sauces and their categorization in proceedings of 46th Kasetsart University Annual Conference: Agro-Industry. Bangkok : Kasetsart University; 2008b: 57-64.
- Saiwarun C. A Study of the identity of Thai sweet chilli sauce and Sriracha chilli sauce Sriraja chilli sauces, Thailand. Pathumthani, National Science and Technology Development Agency; 1999.
- Teeravut S. Consumer's behavior on bottled sauce: A case study of Nakhonratchasima, Thailand. Master of Business Administration, Rajamangala University of Techniogy Isan; 2011.
- Thai Industrial Standards Institute. Thai community product standard number 514/2556 dipping sauce for chicken. Ministry of Industry of Thailand, Bangkok; 2013.